

1. **Αθανάσιος Μήνας**
*Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.,
Προϊστάμενος Επιστημονικής & Παιδαγωγικής
Καθοδήγησης Π.Ε. Στερεάς Ελλάδας*
2. **Ιωάννης Καλύβας**
*Σχολικός Σύμβουλος Π.Ε.,
Προϊστάμενος Επιστημονικής & Παιδαγωγικής
Καθοδήγησης Π.Ε. Νοτίου Αιγαίου*
3. **Κωνσταντίνος Χριστόπουλος**
Εκπαιδευτικός

Εκπαιδευτική πραγματικότητα στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο

Ερευνητική μελέτη των απόψεων των Νηπιαγωγών στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας

Η προσχολική ηλικία, σύμφωνα με τα επιστημονικά δεδομένα, αποτελεί την κρίσιμη και σημαντική περίοδο για την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού. Στην ηλικιακή αυτή περίοδο το παιδί αναπτύσσεται σε όλους τους τομείς. Η νοητική, συναισθηματική, η γνωστική ανάπτυξη, η ανάπτυξη των κινητικών δεξιοτήτων, η κοινωνική ανάπτυξη, για να επιτευχθούν στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό προϋποθέτουν τη συμμετοχή των παιδιών σε υψηλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση. Γνωρίζουμε ότι οι καλύτερες επιδόσεις στις ανώτερες βαθμίδες της εκπαίδευσης, ο περιορισμός των μαθησιακών προβλημάτων και των προβλημάτων συμπεριφοράς, η προσαρμογή μετέπειτα στο Δημοτικό Σχολείο, έχουν τη ρίζα τους στην καλή και ποιοτική προσχολική εκπαίδευση (Bredenkamp & Copple, 1998. Ντολιοπούλου, 2003).

Στη χώρα μας κατά τα τελευταία έτη έχουν σημειωθεί σημαντικές κοινωνικές αλλαγές (Πυργιωτάκης, 2001), οι οποίες ώθησαν προς την κατεύθυνση λειτουργίας του Ολοήμερου Σχολείου και σχετίζονται κυρίως με :

- την αλλαγή των οικογενειακών συνθηκών,
- το μετασχηματισμό της Ελληνικής κοινωνίας σε σύγχρονη βιομηχανική,
- την έξοδο της γυναίκας στην αγορά εργασίας,
- τη μετατροπή ελληνικής κοινωνίας σε σύνθετη – πολυπολιτισμική,
- την έλλειψη ελεύθερων χώρων για κινητικές δραστηριότητες,
- την απουσία ευκαιριών για επικοινωνία.

Η λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου μόνο για κοινωνικούς λόγους, είναι βέβαιο ότι δεν ανταποκρίνεται στις σημερινές ανάγκες και απαιτήσεις. Η αναγκαιότητα του ολοήμερου Νηπιαγωγείου προέκυψε και από παιδαγωγικά δεδομένα, όπως η διαφορετική του φιλοσοφία και η ποιότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών που προσφέρει. Τα οφέλη στα παιδιά προσχολικής ηλικίας που φοιτούν σε Ολοήμερο είναι πολλά και ποικίλα, σε αντίθεση με τους εναλλακτικούς χώρους ανάγκης που μπορεί να βρεθούν τα νήπια. Επίσης ο περισσότερος χρόνος των παιδιών στο νηπιαγωγείο, δίνει τη δυνατότητα στις νηπιαγωγούς για να εφαρμόσουν με άνεση τα προγράμματά τους και να μετατρέψουν το σχολείο σε ένα χώρο ευχάριστης και δημιουργικής μάθησης για όλους τους μαθητές, από όπου κι αν προέρχονται, ενισχύοντας τις μαθησιακές τους δυνατότητες και αμβλύνοντας την κάθε είδους ανισότητα ή ετερότητα. Οι παραπάνω λόγοι και με δεδομένη την άνιση κοινωνικο-οικονομική αφετηρία των παιδιών, οδήγησαν στη δημιουργία και την καθιέρωση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Οι παραπάνω λόγοι επιβάλλουν και τις προσπάθειες βελτίωσης και ποιοτικής ενίσχυσης της λειτουργίας του.

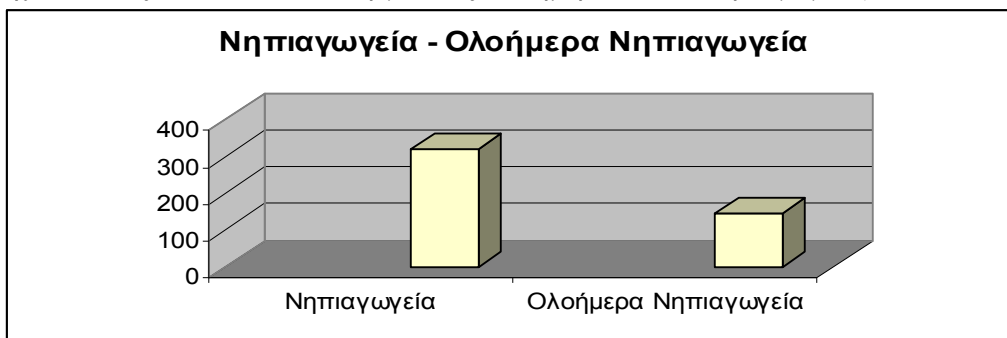
Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο αποτελεί έναν πολύ σημαντικό θεσμό στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στο δέκατο έτος της λειτουργίας του πλέον, συνεχίζει όχι μόνο να αναπτύσσεται αλλά και να αποκτά νέα δυναμική. Η λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου σε όλη την επικράτεια ακόμη και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές της πατρίδας μας, η εδραίωσή του, η επέκτασή του και στα Ειδικά Νηπιαγωγεία, σε συνδυασμό με τη νομοθετική κατοχύρωση

της υποχρεωτικής φοίτησης των νηπίων στο νηπιαγωγείο, παρέχει τη δυνατότητα βελτίωσης της Προσχολικής Εκπαίδευσης αλλά και του εκπαιδευτικού μας συστήματος γενικότερα.

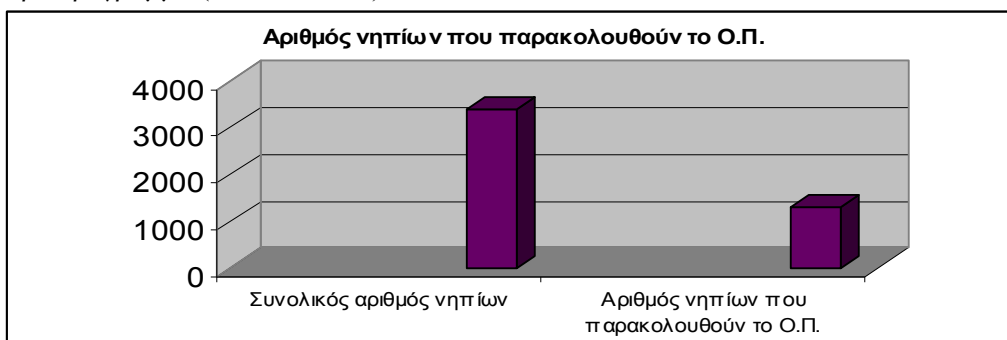
Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο από το ξεκίνημα τις λειτουργίας του έθεσε ως σκοπό του την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αναγκών των μαθητών. Στόχος του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, είναι η αναβάθμιση της προσχολικής αγωγής, η ολοκληρωμένη προετοιμασία των νηπίων για το Δημοτικό Σχολείο, η ενίσχυση του ρόλου της κρατικής μέριμνας, η μείωση των μορφωτικών και κοινωνικών διακρίσεων και η εξυπηρέτηση των εργαζόμενων γονέων.

Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο παρέχει στα παιδιά περισσότερες ευκαιρίες για μάθηση από ότι το κλασικό νηπιαγωγείο, λόγω του αυξημένου χρόνου παραμονής του παιδιού στο νηπιαγωγείο (Ντολιοπούλου, 2003). Το αδιαμφισβήτητο αυτό γεγονός αποτελεί όμως την «**αναγκαία**» μόνο προϋπόθεση. Την «**ικανή**» συνθήκη αποτελεί η ποιότητα του προσφερόμενου εκπαιδευτικού προγράμματος, το οποίο οφείλει να δίνει έμφαση στην ενεργητική, βιωματική, συνεργατική μάθηση, μέσω της διεπιστημονικής και διαθεματικής προσέγγισης, με την ανάπτυξη σχεδίων εργασίας, με το παιχνίδι, τη συνεχή αξιολόγηση των σχεδίων εργασίας, την αξιολόγηση με εναλλακτικές μορφές. (Ντολιοπούλου, 2003). Το επίπεδο συνεργασίας των δύο νηπιαγωγών, η συνεργασία του συνόλου των εκπαιδευτικών του Νηπιαγωγείου, η συνεργασία με τη σχολική σύμβουλο αλλά και με τους γονείς των παιδιών αποτελούν κρίσιμους παράγοντες που συντελούν αποφασιστικά στην ποιότητα του εκπαιδευτικού προγράμματος.

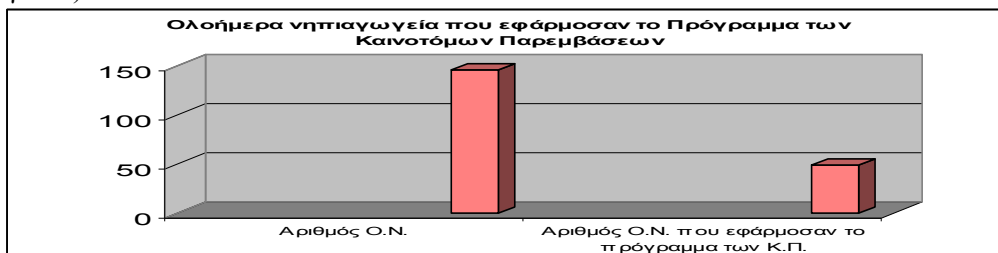
Στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας λειτουργούν σήμερα 321 Νηπιαγωγεία, από τα οποία τα 146 έχουν οριστεί ως Ολοήμερα τα 146 (ποσοστό 45%) και από αυτά το σχολικό έτος 2008-2009 λειτουργούν ως Ολοήμερα τα 114 Νηπιαγωγεία(ποσοστό 35%).

Στα Νηπιαγωγεία φοιτούν 3.410 νήπια και προνήπια από τα οποία τα 1313 παρακολουθούν το ολοήμερο πρόγραμμα (ποσοστό 39%).

Στην Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας 49 Ολοήμερα Νηπιαγωγεία συμμετείχαν στο Πρόγραμμα των Καινοτόμων Παρεμβάσεων (ποσοστό 42% των Ολοήμερων Νηπιαγωγείων).

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά στοιχεία που αναφέρονται στην προσχολική αγωγή και εκπαίδευση στην περιφερειακή διεύθυνση εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας.

Πίνακας 1. Στοιχεία Νηπιαγωγείων στην Περιφερειακή Δ/ση Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας

Δ/νσεις Π.Ε.	Αριθμός Ν/γείων	Αριθμός νηπίων	Αριθμός προνηπίων	Αριθμός νηπίων & προνηπίων	Αριθμός Ολοήμερων Ν/γείων (Υ.Α.)	Αριθμός Ο.Ν. που λειτουργούν ως Ολοήμερα	Αριθμός νηπίων & προνηπίων που παρακολουθούν το Ο.Π.	Αριθμός νηπίων που παρακολουθούν το Ο.Π.	Αριθμός προνηπίων που παρακολουθούν το Ο.Π.	Αριθμός Ο.Ν. που συμμετείχαν στις Καινοτόμες Παρεμβάσεις
Βοιωτίας	34	721	567	1288	18	17	507	315	192	8
Εύβοιας	155	627	368	995	75	57	964	611	353	28
Ευρυτανίας	18	127	97	224	4	4	73	48	25	6
Φθιώτιδας	87	266	170	436	34	24	416	253	163	
Φωκίδας	27	252	215	467	15	12	149	86	63	7
Σύνολο	321	1993	1417	3410	146	114	2109	1313	796	49

Η ανάγκη τεκμηρίωσης των θεωρητικών προσεγγίσεων με τα δεδομένα της εμπειρικής έρευνας, καθιστά αναγκαία και ουσιώδη την ερευνητική προσέγγιση, ώστε να καταγραφεί άμεσα και ρεαλιστικά η άποψη των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για το θεσμό του Ολοήμερου Σχολείου.

Η έρευνά μας στοχεύει να καταγράψει ερευνητικά τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη λειτουργία του θεσμού. Ιδιαίτερα η λειτουργία του την τελευταία εξαετία σε μεγάλο αριθμό Νηπιαγωγείων της χώρας μας, με τα καινοτομικά στοιχεία που επέβαλε στη λειτουργία του σχολείου, επιβάλλει την έγκυρη και επιστημονική διερεύνηση και αποτύπωση της άποψης των εκπαιδευτικών για το θεσμό αλλά και τη λειτουργία του σήμερα. Για το σκοπό αυτό σχεδιάστηκε μια εμπειρική έρευνα αναφερόμενη στον πληθυσμό των νηπιαγωγών της Περιφερειακής Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας και σχετίζεται άμεσα με τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Για τη συλλογή των πληροφοριών χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος του δομημένου, αυτό-συμπληρούμενου ερωτηματολογίου, το οποίο χορηγήθηκε στους εκπαιδευτικούς ιδιοχείρως.

Με το ερευνητικό μέρος της εργασίας επιχειρείται η διερεύνηση της λειτουργίας του Ολοήμερου Ν/γείου στη χώρα μας, μέσα από την οπτική των άμεσα εμπλεκομένων με τη λειτουργία του, των εκπαιδευτικών. Σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη της εκπαιδευτικής λειτουργίας του Ολοήμερου Ν/γείου στην Ελλάδα.

Ειδικότερα, οι επιμέρους σκοποί - στόχοι που εκπορεύονται από τη σκοπιμότητα της έρευνάς μας είναι:

- Να καταγραφεί η άποψη των νηπιαγωγών για το εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου.
- Να καταγραφεί η άποψη των νηπιαγωγών για το για το θεσμό του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου σε σχέση με το κλασικό νηπιαγωγείο.
- Να καταγραφούν οι παιδαγωγικές δράσεις συνεργασία που αναπτύχθηκαν στο Νηπιαγωγείο σε σχέση με τις εκπαιδευτικούς του Νηπιαγωγείου αλλά και με τους γονείς.
- Να επισημανθούν τα προβλήματα που διαπιστώνουν στη λειτουργία των Ολοήμερων Νηπιαγωγείων οι νηπιαγωγοί.
- Να καταγραφούν οι προτάσεις που διατυπώνουν για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που διαπιστώνουν και τη βελτίωση της λειτουργίας τους.
- Να καταγραφεί η ανταπόκριση των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή του προγράμματος των «καινοτόμων παρεμβάσεων» από το ΥΠΕΠΘ στα Ολοήμερα Νηπιαγωγεία καθώς και η ανταπόκριση στο παιδαγωγικό – διδακτικό υλικό που εκπονήθηκε στα πλαίσια του προγράμματος.

Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από πενήντα (50) συμμετέχοντες. Σχετικά με τη σχέση εργασίας, τριάντα εννέα (39) εκπαιδευτικοί ήταν μόνιμοι (ποσοστό 78%) και έντεκα (11) αναπληρωτές (ποσοστό 22%).

Σχετικά με την περιοχή από την οποία προέρχονταν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι είκοσι δύο (22, ποσοστό 44 %) προέρχονταν από αστική περιοχή, δεκαπέντε (15 , ποσοστό 30%) από ημιαστική περιοχή και τέλος δεκατρείς (13, ποσοστό 26 %) από αγροτική περιοχή, όπως φαίνεται και παρακάτω.

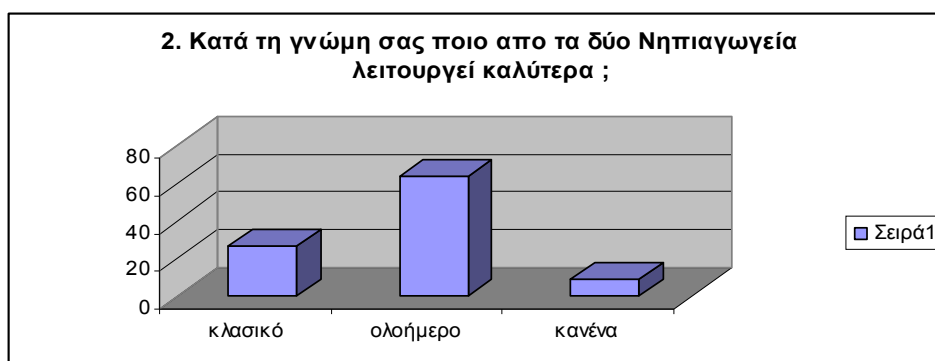
Για την επίτευξη του σκοπού και των στόχων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ως μέσο συλλογής δεδομένων το ερωτηματολόγιο, το οποίο στην τελική του μορφή, αποτελείται από δεκαοκτώ (18) ερωτήματα.

Οι απαντήσεις στα ερωτήματα του ερωτηματολογίου δίνονταν με διαφορετικές κλίμακες απάντησης. Συγκεκριμένα, τα ερωτήματα απαντώνται με βάση διάφορες κλίμακες. Η διαδικασία χορήγησης του ερωτηματολογίου και συλλογής των δεδομένων διήρκεσε ένα μήνα (4) και συγκεκριμένα από 1-2-2009 έως τις 28-2-2009. Το ερωτηματολόγιο επιδόθηκε προς συμπλήρωση σε σύνολο εξήντα νηπιαγωγών, εκ των οποίων τελικά ανταποκρίθηκαν πενήντα τρεις (53) εκπαιδευτικοί. Τρία ερωτηματολόγια δεν υπολογίστηκαν επειδή οι εκπαιδευτικοί κρίθηκαν ότι δεν απάντησαν με επάρκεια στις ερωτήσεις.

Στο Σχήμα 1. παρουσιάζονται σε παράσταση τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνώμη των συμμετεχόντων για τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό σε ποσοστό 66 % λειτουργεί ικανοποιητικά (Πολύ, Αρκετά ή Μέτρια) , Λίγο το 16 % και Καθόλου το 20%.

Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης, οι συμμετέχοντες συνέκριναν το Πρωινό/Κλασικό Νηπιαγωγείο με το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεκατρείς νηπιαγωγοί (13, ποσοστό 26%) αξιολογούνταν ως καλύτερο το κλασικό Νηπιαγωγείο, τριάντα δύο νηπιαγωγοί (32, ποσοστό 64%) ως καλύτερο το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Τέλος, είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι δέκα νηπιαγωγοί (10%) δεν αξιολογούσαν ως καλύτερο κάποιο από τα δύο.

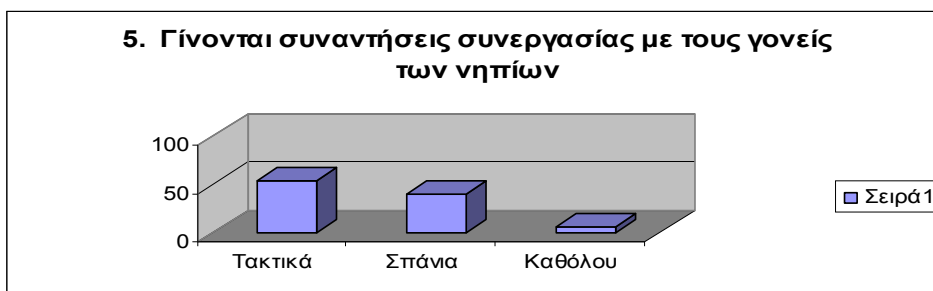
Στο Σχήμα 3. παρουσιάζονται σε παράσταση τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με τη γνώμη των συμμετεχόντων σχετικά με τη συνεργασία των νηπιαγωγών που εργάζονται στο ολοήμερο πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι γίνονται σε σημαντικό βαθμό τακτικές συναντήσεις συνεργασίας (29 νηπιαγωγοί, ποσοστό 58%), ενώ 17 νηπιαγωγοί (ποσοστό 34% απάντησαν ότι αυτό συμβαίνει σπάνια και 4 νηπιαγωγοί (ποσοστό 8%) ότι αυτό δε συμβαίνει ποτέ.

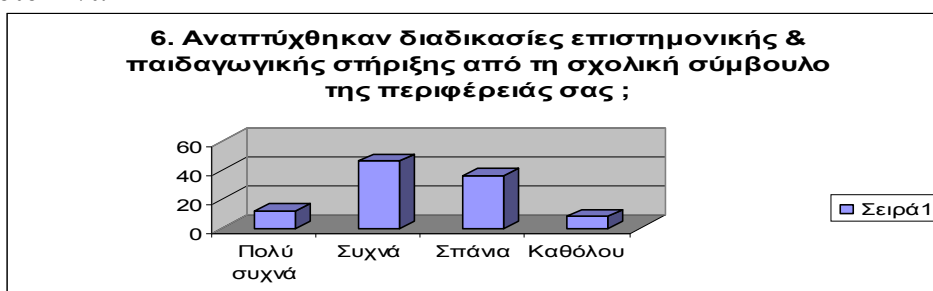
Στο Σχήμα 4. παρουσιάζονται σε παράσταση τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σχετικά γνώμη των συμμετεχόντων σχετικά με την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας των νηπιαγωγών που εργάζονται στο ολοήμερο πρόγραμμα. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτές είναι Πολύ ή Αρκετά σε σημαντικό βαθμό (28 νηπιαγωγοί, ποσοστό 46%), μέτρια σε ποσοστό 34%, Λίγο σε ποσοστό 14% ενώ καθόλου απάντησαν 3 νηπιαγωγοί (ποσοστό 6%).

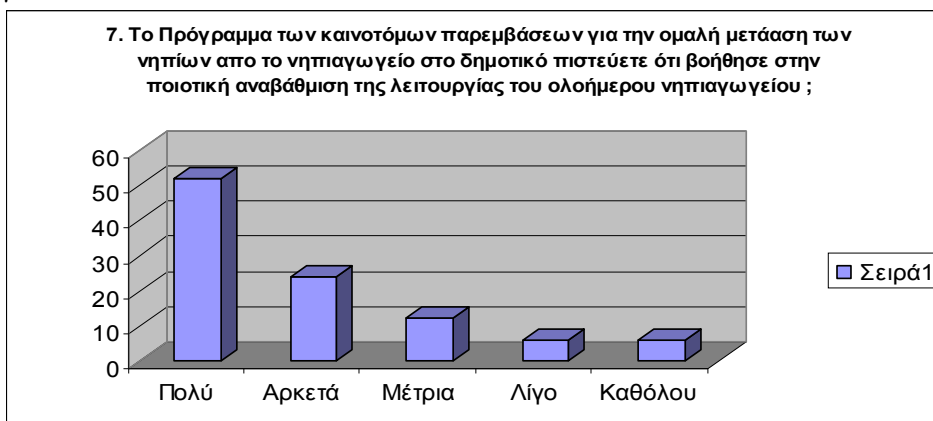
Στο Σχήμα 5. παρουσιάζονται σε παράσταση τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την πραγματοποίηση συναντήσεων συνεργασίας μεταξύ των νηπιαγωγών και των γονέων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτές πραγματοποιούνται Τακτικά σε σημαντικό βαθμό (28 νηπιαγωγοί, ποσοστό 54%), Σπάνια σε ποσοστό 40% και Ποτέ σε ποσοστό 6% .

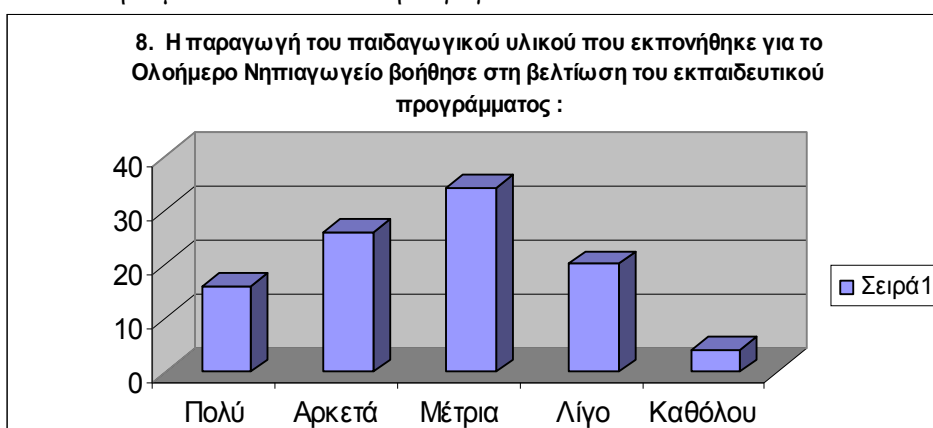
Στο Σχήμα 6. παρουσιάζονται σε παράσταση τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την ανάπτυξη διαδικασιών επιστημονικής και παιδαγωγικής στήριξης από τη σχολική σύμβουλο της περιφέρειάς τους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτές πραγματοποιήθηκαν Πολύ συχνά σε ποσοστό 12%, Συχνά σε ποσοστό 46%, Σπάνια ή Καθόλου σε ποσοστό 44%.

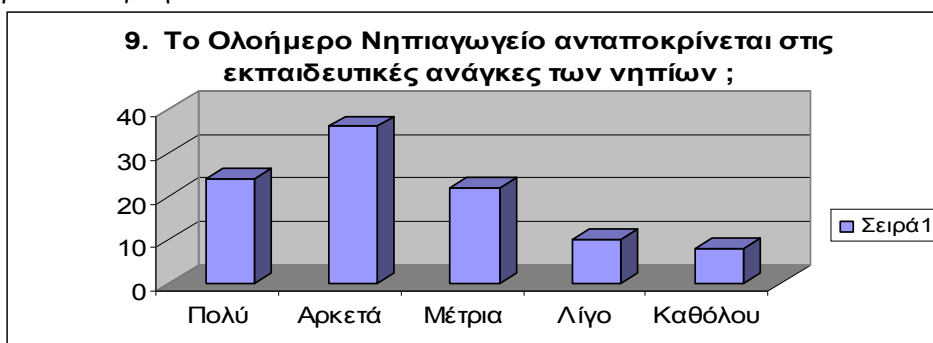
Στο Σχήμα 7. παρουσιάζονται σε παράσταση τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στο πρόγραμμα για την «Ομαλή μετάβαση των νηπίων από τα Νηπιαγωγεία στο Δημοτικό Σχολείο», σχετικά με τη συμβολή του προγράμματος στην ποιοτική αναβάθμιση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό βοήθησε Πολύ και Αρκετά ή Μέτρια σε ποσοστό 88% ενώ Λίγο ή Καθόλου απάντησε μόνο το 12% των νηπιαγωγών.

Σε συνέχεια της προηγούμενης ερώτησης στο Σχήμα 8. παρουσιάζονται τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών, σχετικά με τη συμβολή του παιδαγωγικού υλικού που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος στη βελτίωση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό βοήθησε Πολύ και Αρκετά ή Μέτρια σε ποσοστό 88% ενώ Λίγο ή Καθόλου απάντησε μόνο το 12% των νηπιαγωγών.

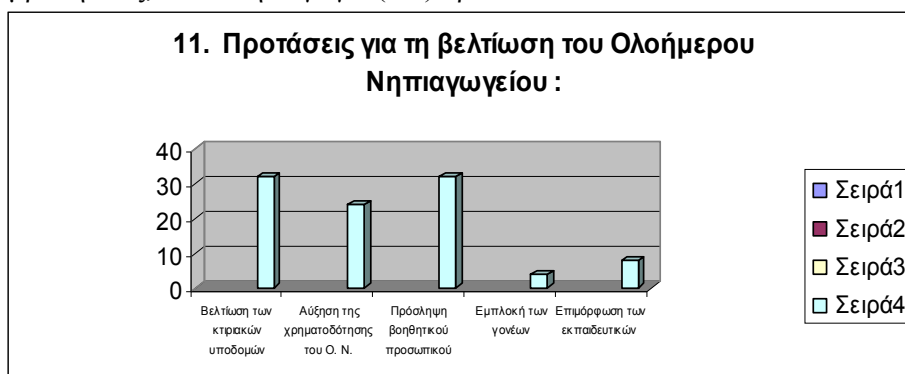
Στο Σχήμα 9. παρουσιάζονται τα ποσοστά των απαντήσεων των εκπαιδευτικών, σχετικά με την ανταπόκριση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου στις εκπαιδευτικές ανάγκες των νηπίων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι αυτό ανταποκρίνεται σε σημαντικό βαθμό (30 νηπιαγωγοί, ποσοστό 60%, Μέτρια 12 νηπιαγωγοί (ποσοστό 24%), ενώ μόλις το 18% απάντησε ο'τι αυτό ανταποκρίνεται Λίγο ή Καθόλου.

Στο Σχήμα 10. παρουσιάζονται τα ποσοστά των απαντήσεων, στο πλαίσιο ανοιχτής ερώτησης σχετικά με τα σημαντικότερα προβλήματα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι νηπιαγωγοί προτάσσουν το ζήτημα των κτιριακών υποδομών και της απουσίας βοηθητικού προσωπικού για τις υπηρεσίες σίτισης και υγιεινής σε ποσοστό 60%. Στη συνέχεια τίθεται το ζήτημα της χρηματοδότησης των ολοήμερων νηπιαγωγείων (ποσοστό 18%) και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Αξίζει να επισημάνουμε την αρνητική άποψη των νηπιαγωγών στην εμπλοκή των γονέων στη λειτουργία του νηπιαγωγείου καθώς μόνο 2 νηπιαγωγοί (ποσοστό 4%) θεωρεί θετική την παρέμβασή τους, ενώ 4 νηπιαγωγοί (8%) προτείνουν κάτι άλλο.

Στο Σχήμα 11. παρουσιάζονται τα ποσοστά των απαντήσεων, στο πλαίσιο ανοιχτής ερώτησης σχετικά με τις προτάσεις των νηπιαγωγών του ολοήμερου προγράμματος, οι οποίες θα συνέβαλαν στη βελτίωση του εκπαιδευτικού προγράμματος του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα αποτελέσματα έδειξαν, σε αντιστοιχία με την προηγούμενη ερώτηση, ότι οι νηπιαγωγοί προτάσσουν το ζήτημα των κτιριακών υποδομών και της απουσίας βοηθητικού προσωπικού για τις υπηρεσίες σίτισης και υγιεινής σε ποσοστό 62%. Στη συνέχεια τίθεται το ζήτημα της χρηματοδότησης των ολοήμερων νηπιαγωγείων (ποσοστό 18%) και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Αξίζει να επισημάνουμε την αρνητική άποψη των νηπιαγωγών στην εμπλοκή των γονέων στη λειτουργία του νηπιαγωγείου καθώς μόνο 2 νηπιαγωγοί (ποσοστό 4%) θεωρεί θετική την παρέμβασή τους, ενώ 3 νηπιαγωγοί (6%) προτείνουν κάτι άλλο.

Τελικά συμπεράσματα της έρευνας

Αξιολογώντας συνολικά τα ευρήματα της έρευνας και με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, διαπιστώνουμε τα παρακάτω :

1. Οι νηπιαγωγοί έχουν «θετική» γνώμη για το θεσμό του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν πως το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο ανταποκρίνεται σε σημαντικό βαθμό στους εκπαιδευτικούς σκοπούς και στις εκπαιδευτικές ανάγκες των νηπίων. Θεωρούν ότι η λειτουργία του είναι αποτελεσματική και αυτό φανερώνει ότι ο θεσμός του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου έχει καθιερωθεί στη συνείδηση των εκπαιδευτικών, παρά τα προβλήματα και τις δυσκολίες που εντοπίζουν στη λειτουργία του.

2. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο ανταποκρίνεται καλύτερα σε σχέση με το πρωινό – κλασικό Νηπιαγωγείο. Βεβαίως πρέπει να αναφέρουμε ότι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί της έρευνας εργάζονται σε Ολοήμερα Νηπιαγωγεία.
3. Σχετικά με τις παιδαγωγικές δράσεις που αναπτύχθηκαν στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο μεταξύ εκπαιδευτικών πρωινού και ολοήμερου προγράμματος του σχολείου, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει συνεργασία σε ικανοποιητικό βαθμό και αυτή σε πολλές περιπτώσεις είναι αποτελεσματική. Επίσης υποστηρίζουν ότι συχνά πραγματοποιούνται συναντήσεις παιδαγωγικού χαρακτήρα μεταξύ του συνόλου των εκπαιδευτικών του και της σχολικής συμβούλου για τη βελτίωση της λειτουργίας του καθώς και με τους γονείς.
4. Τα σημαντικότερα προβλήματα του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, όπως επισημαίνουν οι εκπαιδευτικοί, είναι οι ελλείψεις στις υποδομές και τον εξοπλισμό που απαιτείται, η απουσία βοηθητικού προσωπικού για τις υπηρεσίες σίτισης και υγιεινής καθώς και η χρηματοδότηση του συγκεκριμένου προγράμματος.
5. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα υποστηρίζουν ότι τα σημαντικότερα μέτρα - προτάσεις που πρέπει να ληφθούν, για τη βελτίωση της λειτουργίας του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου, είναι η ανάπτυξη και η αναβάθμιση των κτιριακών υποδομών, η πρόσληψη βοηθητικού προσωπικού για τις υπηρεσίες σίτισης και υγιεινής, η χρηματοδότηση του. Επίσης σημαντικός αριθμός εκπαιδευτικών υποστηρίζει ότι η βελτίωση της λειτουργίας του ολοήμερου προγράμματος θα επιτευχθεί μέσω της συνεχούς επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Πολύ μικρός αριθμός νηπιαγωγών υποστηρίζει την ενεργητική συμμετοχή των γονέων στα σχολικά δρώμενα ως παράγοντας που μπορεί να συμβάλει στην ευρύτερη αναβάθμιση και βελτίωση της ποιότητας του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου.
6. Σημαντική παράμετρος, η οποία μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της λειτουργίας του ολοήμερου προγράμματος, προκύπτει και αποτελεί η εισαγωγή των Καινοτόμων Παρεμβάσεων και η παραγωγή του παιδαγωγικού – διδακτικού υλικού για το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο από το ΥΠΕΠΘ. Τα αποτελέσματα έδειξαν με συντριπτική πλειοψηφία, ότι η εισαγωγή του προγράμματος των καινοτόμων παρεμβάσεων κατά το σχολικό έτος 2007-2008 συνέβαλε στην ποιοτική αναβάθμιση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου όπως και η παραγωγή παιδαγωγικού και διδακτικού υλικού από το ΥΠΕΠΘ.

Περιορισμοί της έρευνας

Τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας, όπως και κάθε έρευνας, για συγκεκριμένους λόγους δε θα πρέπει να γενικευθούν. Η γενίκευση των συμπερασμάτων θα απαιτούσε τη διεξαγωγή ανάλογης έρευνας και στον πληθυσμό των γονέων των μαθητών, που άλλωστε εμπλέκονται και αυτοί άμεσα ή έμμεσα με τη λειτουργία του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου. Επίσης, η έρευνα, διεξήχθη μεταξύ των εκπαιδευτικών συγκεκριμένης περιοχής της χώρας, σε ένα δείγμα που δε θεωρείται επαρκές. Στόχος είναι η συνέχιση της έρευνας και σε άλλες περιοχές της χώρας, έτσι ώστε και το δείγμα να είναι ικανοποιητικό και το γεωγραφικό εύρος να διευρυνθεί. Παράλληλα, για τη γενίκευση των συμπερασμάτων, θα απαιτούνταν και η χρήση άλλων μεθόδων όπως η συνέντευξη ή και η παρατήρηση, μέθοδοι που θα απαιτούσαν περισσότερο χρόνο, σημαντικές δαπάνες αλλά και την εμπλοκή περισσότερων ατόμων ειδικά καταρτισμένων για το σκοπό αυτό.

Με την εργασία μας επιχειρήσαμε μια πρώτη συστηματική καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών που εργάζονται σε Ολοήμερα Νηπιαγωγεία και τα αποτελέσματά της, σε συνδυασμό με άλλες ερευνητικές προσπάθειες, προσδοκούμε ότι θα συμβάλλουν στην κατεύθυνση διερεύνησης της πορείας του θεσμού.

Τελικά συμπεράσματα

Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο, παρά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει και που εστιάζονται κυρίως στις υποδομές, στις υπηρεσίες σίτισης και υγιεινής, ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις εκπαιδευτικές ανάγκες των νηπίων και τις απαιτήσεις των εκπαιδευτικών της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης. Όπως προκύπτει από την εργασία μας, είναι αποδεκτό από τους εκπαιδευτικούς της Προσχολικής Εκπαίδευσης και σε συνδυασμό με το Ολοήμερο Δημοτικό αποτελεί τη μεγάλη ευκαιρία για το εκπαιδευτικό μας σύστημα, ώστε αυτό να μεταρρυθμισθεί εσωτερικά και εξωτερικά, ξεπερνώντας τις αδυναμίες και τις αρρυθμίες του παραδοσιακού σχολείου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bredenkamp, S. & Copple, C. (1998).** *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα.* Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα.
- Βруниώτη, Π. (2005).** «Μετάβαση από το Νηπιαγωγείο στο Δημοτικό Σχολείο: Μια οικοσυστημική ερευνητική προσέγγιση των κοινωνικών σχέσεων των αρχάριων μαθητών και μαθητριών στη σχολική τάξη». Παιδαγωγική Επιθεώρηση.
- Γκλιάνου Ν. (2004).** «Προτεραιότητες και καινοτομίες για το νηπιαγωγείο του 21^{ου} αιώνα» στο *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το σχολείο του μέλλοντος*. Τόμος Α. (Επιμ. Αγγελίδης, Π. & Μαυροειδής, Γ.) Αθήνα. Τυπωθήτω.
- Γκλιάνου Ν. (2002).** *Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο.* Σύγχρονο Νηπιαγωγείο.
- Γούπος, Θ. & Μήνας, Α. (2006).** «Προτάσεις – Παρεμβάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας και την ποιοτική αναβάθμιση του Ολοήμερου Νηπιαγωγείου» στο έντυπο «Ολοήμερο Νηπιαγωγείο-Εισηγήσεις» του Κεντρικού Επιμορφωτικού Σεμιναρίου Στελεχών της Εκπαίδευσης. Αθήνα, 3-4 Μαΐου 2006.
- Γούπος Θ. Μήνας, Αθ. & Μουσένα, Ε..** «*Η Διαπολιτισμική Διάσταση του Ολοήμερου Σχολείου*» στα πρακτικά του 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, Πάτρα 2005, τόμος Π.
- Δεμίρογλου Π. (2005).** *Η λειτουργία του Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου στη χώρα μας.* Θεσσαλονίκη. Αφοί Κυριακίδη.
- ΔΟΕ- ΠΟΕΔ, 2006.** «*Ολοήμερο Σχολείο. Δέκα χρόνια μετά. Εμπειρίες – Προοπτικές*». Πρακτικά του 20^{ου} Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου. Ηράκλειο 26-27 Απριλίου 2006.
- Εξάρχου Ν. (2003).** «*Νηπιαγωγείο με Ολοήμερο Πρόγραμμα. Εμπειρία, Απόψεις, Προτάσεις*». Σύγχρονο Νηπιαγωγείο.
- Εξάρχου Ν. (2004).** *Βιωματική μάθηση στην προσχολική ηλικία.* Αθήνα. Ατραπός.
- Fromberg- Pronin, D. (2000).** *Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο. Σχεδιασμός και πρακτικές ενός διεπιστημονικού – διαθεματικού προγράμματος.* (Επιμ. Κουτσουβάνου, Ε. & Χρυσοφίδης, Κ.). Αθήνα: Οδυσσέας.
- Κιτσαράς, Γ.(1991).** *Εισαγωγή στην προσχολική παιδαγωγική*, Β΄ έκδοση. Αθήνα. Παπαζήση
- Κουτσουβάνου Ε., & Ομάδα Εργασίας (1990).** *Μορφές και τρόποι εργασίας στο νηπιαγωγείο*, Αθήνα. Οδυσσέας.
- Ματσαγγούρας, Η. (2003).** *Η σχολική τάξη.* Αθήνα. Γρηγόρη
- Μπαμπάλης, Θ. (2006).** «*Ολοήμερο Νηπιαγωγείο: Μοναδική ευκαιρία για αξιοποίηση των γονέων στα σχολικά δρώμενα*» στο έντυπο «Ολοήμερο Νηπιαγωγείο- Εισηγήσεις» του Κεντρικού Επιμορφωτικού Σεμιναρίου Στελεχών της Εκπαίδευσης. Θεσσαλονίκη, 8-9 Μαΐου 2006.
- Μπουζάκης Σ. – Μπάκας Ν.** *Ο θεσμός του Νηπιαγωγείου στις μεταρρυθμιστικές προσπάθειες στη χώρα μας, από την απελευθέρωση μέχρι σήμερα.* Gutenberg, 1993.
- Ντολιοπούλου Ε., (1999).** *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής.* Αθήνα: Τυπωθήτω – Δαρδανός.
- Ντολιοπούλου Ε., (2003).** *Το Ολοήμερο Νηπιαγωγείο στην Ελλάδα και σε άλλες 12 χώρες* (Επιστ. Επιμέλεια). Αθήνα. Ελληνικά Γράμματα.
- Πανταζής, Σ. (1991).** *Προβλήματα στη μετάβαση του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο σχολείο.* Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- Πανταζής, Σ. (1997).** *Η κατάργηση της υποχρεωτικής εγγραφής των παιδιών ηλικίας 5^{1/2} χρόνων.* Σύγχρονη Εκπαίδευση.
- Πατινώτης Ν., (1999).** *Ολοήμερο Νηπιαγωγείο: Διερεύνηση της πρώτης περιόδου εφαρμογής της εκπαιδευτικής καινοτομίας.* Πάτρα:Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Πατινώτης, Ν. Ντολιοπούλου, Ε. & Θωμά, Ε. (2002).** *Ολοήμερο Νηπιαγωγείο: Αξιολόγηση του τέταρτου χρόνου εφαρμογής της εκπαιδευτικής καινοτομίας.* Πάτρα.
- Σπετσιώτης, Ι. (2006).** «*Παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο*» στο έντυπο «Ολοήμερο Νηπιαγωγείο- Εισηγήσεις» του Κεντρικού Επιμορφωτικού Σεμιναρίου Στελεχών της Εκπαίδευσης. Αθήνα, 3-4 Μαΐου 2006.
- Τοκμακίδου Ε.** *Σύγχρονες προσεγγίσεις στο ζήτημα της μετάβασης του παιδιού από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο.* Τ.Ε.ΠΑ.Ε, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Χρυσοφίδης Κ., (1994),** *Βιωματική – επικοινωνιακή διδασκαλία.* Αθήνα: Gutenberg.

ΥΠΕΠΘ/ Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. *Ολοήμερο σχολείο: Λειτουργία και Προοπτικές.* (Επιμ. Πυργιωτάκης). Αθήνα
ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2002). *Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών για το νηπιαγωγείο.*
ΥΠΕΠΘ. *Εφαρμογή καινοτόμων παρεμβάσεων στο Ολοήμερο Νηπιαγωγείο.* Εγκύκλιος.